

Å redde fremmede eller å oppnå egeninteresser

Et casestudie om hvorfor humanitære intervensjoner finner sted etter R2P

Ingeborg Albert Rikheim

POL2900: Bacheloroppgave i Statsvitenskap

Spesialisering i Internasjonal Politikk

NTNU Vår 2019

Sammendrag

Den økende betydningen av menneskerettigheter har utviklet en tendens til at stater bryter med ikke-innblandingsprinsippet basert på altruistiske motiver. Neorealistisk og kosmopolitisk teori gir to forskjellige forklaringer på hvorfor stater intervenerer på humanistisk grunnlag. På det ekstreme intervenerer stater med militære midler for å redde sivile. Ved analyser av humanitære intervensjoner ser man imidlertid et mønster der stater forsøker å oppnå egeninteresser, og neorealistisk konsepter fortsatt er valide. Basert på analyse av Sikkerhetsrådets ulike respons til to lignende former for regimeundertrykkelse i Syria og Libya, ser det ut til at R2P doktrinen er avhengig av faktorer utenfor voldshandlinger. Denne oppgaven argumenterer for at nasjonale interesser som økonomi, strategi og pragmatiske hensyn er uunngåelige faktorer i et internasjonalt samfunn med Sikkerhetsrådets oppbygning, og i casenes tilfelle, de avgjørende faktorene for intervensjon. Oppgaven hevder at de nasjonale interessene hindrer bruk av makt i Syria, mangel på nasjonale interesser og et tilfeldig sammenfall av interesser gjorde det mulig å intervenere i Libya og R2P har ikke klart å skape den globale konsensusen tiltenkt.

Innledning	3
Forskningsdesign og metode	4
Teori og definisjonsavklaring	5
Terminologi	5
Teorier	8
Neorealisme	8
Liberalistisk kosmopolitikk	9
Teoriene om humanitære intervensjoner	9
Responsibility to Protect	12
Variablene og casene	13
Nasjonale interesser	14
Altruistiske interesser	14
Empiri	15
Bakgrunn i Libya	15
Bakgrunn Syria	16
Analyse- hvordan kan vi forklare intervensjonen i Libya og Syria?	17
USA i Libya	19
Russland i Libya	20
USA i Syria	22
Russland i Syria	23
Avslutning	24
Litteraturliste	26

Innledning

19. mars 2011 autoriserte FNs sikkerhetsråd bruk av alle nødvendige midler for å beskytte sivile fra det undertrykkende regimet i Libya. Syv måneder fulgte med bomber for fred og en bred internasjonal NATO-koalisjon. FNs daværende Generalsekretær erklærte ved intervensjonens slutt at doktrinen Responsibility to Protect hadde kommet for å bli – en ny beskyttelsespolitikk var kommet på banen og nå skulle det internasjonale systemet ha en global konsensus om hvordan man svarer på brudd på menneskerettigheter. På samme tid som intervensjonen i Libya gikk mot slutten, eskalerte opptøyene i Syria til en borgerkrig. Dødstallene øker stadig i dag, tusenvis av mennesker er på flukt og millioner trenger humanitær hjelp. Krisen i Syria har etterlatt Sikkerhetsrådet handlingslammet, der de ikke greier å komme til enighet, blant annet fordi Russland bruker vetomakten sin. Hva kan forklare at man i et land intervensjoner med altruistiske motiver om å redde fremmede, mens i et annet avstår fra å handle?

Spørsmålet om humanitære intervensjoner har siden den kalde krigen stadig vært oppe til debatt. Siden 90-tallet har man sett en manglende global konsensus for når, hvordan og hvorfor man intervensjoner – og hva som er legitime grunner til å bryte suverenitetsprinsippet til en annen stat. Konfliktene som blusset opp etter den kalde krigen omfattet store angrep på sivile med hendelser av folkemord, etnisk rensing og store brudd på menneskerettigheter. Dette så man blant annet ved konfliktene i Bosnia, Somalia, Kuwait, Rwanda og Kosovo.

Det internasjonale samfunnet så behovet for retningslinjer for når, bruk av hvilke midler og hva slags grunner som skulle være legitime, for å skape en global konsensus i det internasjonale systemet. Dette ledet arbeidet mot doktrinen Responsibility to Protect (R2P), som ble implementert på verdensstoppmøte i 2005. Siden da har vi sett flere tilfeller av grusomme humanitære katastrofer, blant annet borgerkrigen i Libya og borgerkrigen i Syria. I Libya førte man en humanitær intervensjon, mens man i Syria ikke har klart å enes om en inngripen.

Humanitære intervensjoner har siden den kalde krigen vært et viktig forskningsområde innenfor statsvitenskap. Der man med liberale teorier vektlegger de altruistiske motivene, R2P og at intervensjonen i Libya reddet sivile fra folkemord. Mens i realismen trekker linjer til at intervensjoner er konfliktskapende om det ikke har grunn i nasjonale interesser. Her kaster man moralisme i internasjonale relasjoner så vel som normative doktriner for å endre dem.

Det er gjort mye forskning på de humanitære intervensjonene gjennom 90-tallet. Den danske forskeren på internasjonal fred og sikkerhet Peter Jacobsen har analysert alle intervensjonene med mandat i FN etter den kalde krigen, og analysert hva de avgjørende faktorene for intervensjonen har vært. Den sikkerhetspolitiske forskeren Andreas Krieg har i sin bok om humanitære intervensjoner analysert hva slags faktorer som må ligge til grunn, som nasjonale interesser og altruistiske tendenser, for intervensjoner. I tillegg er det mye litteratur om R2P og hvordan de intervensjonene som fant sted etter den kalde krigen har ført til en global konsensus. Denne litteraturen er av normativ karakter og drøfter til stor grad hva som *bør* være insentiver for inngripen.

Dette forskningsprosjektet vil tilby et bidrag til den realistiske teorien om at nasjonale interesser er den avgjørende faktoren for humanitære intervensjoner. Ved å sette neorealitisk teori opp mot kosmopolitisk teori for å analysere intervensjonen i Libya og mangelen på intervensjon i Syria, vil oppgaven bidra med en ny vinkling i forskningsfeltet. Formålet er ikke å generalisere humanitære intervensjoner, men å få en dybdeforståelse for hvorfor Sikkerhetsrådet ga mandat for humanitær intervensjon i Libya, men ikke i Syria. Den vil ikke forsøke å finne et mønster for å forklare alle humanitære intervensjoner. Forskningsprosjektet forsøker heller å svare på hvorfor statene i akkurat disse tilfellene ikke har klart å ha en konsensus om tilnærminger til store humanitære kriser.

Opgaven vil analysere Russlands og USAs utenrikspolitikk i Libya og Syria gjennom deres posisjoner i Sikkerhetsrådet og gi et bidrag til forklaringen på hvorfor statene intervenerte med militære midler i Libya, men sitter handlingslammede om katastrofen i Syria. Oppgavens argumenter er at altruistiske interesser ikke er nok for humanitære intervensjoner, men at det er statens egeninteresser som er den avgjørende faktoren. Oppgaven vil konkludere med at R2P ikke har skapt den globale konsensusen den var tiltenkt, bevist gjennom handlingslammelsen i Syria. Dette vil imidlertid ikke si at den ikke er viktig i det globale samfunnet.

Forskningsdesign og metode

For å beskrive de utløsende årsakene til humanitære intervensjoner vil oppgaven ha et kvalitativt forskningsdesign. Kvalitativ forskning er av diskursiv og omfattende karakter, fokuserer på en eller flere caser og bruker, blant annet, dybdeanalyse av historisk materiale (Keohane, Verba, King, 1994). Ringdal (2018) beskriver at et kvalitativ design ønsker å oppnå

en dybdeforståelse av en eller flere caser, mens kvantitative studier ønsker å oppnå en breddeforståelse. Denne oppgaven vil være et kvalitativt unikt casestudie der oppgaven fokuserer på det spesielle i hver case, heller enn det generelle (Ringdal, 2018).

Oppgaven vil ikke forsøke å generalisere på bakgrunn av de to casene Libya og Syria, men heller foreta en dybdeanalyse for å forstå nærmere hvorfor en nasjon intervensjoner eller avstår fra å intervensjonere. Oppgaven vil analysere to caser: den humanitære intervensjonen i Libya og bruken av vetomakten for å forhindre en humanitær intervensjon i Syria. Dette vil oppgaven gjøre med et liberal kosmopolitisk og neorealitisk teoretisk rammeverk. Oppgaven vil benytte seg av offisielle dokumenter som tidligere forskning, samt referater og resolusjoner lagt frem av Sikkerhetsrådet.

For å forklare casene tar oppgaven utgangspunkt i hva som var grunnlaget for stemmegivningen for to av medlemmene i Sikkerhetsrådets P5¹: USA og Russland. Dette er i hovedsak basert på FNs egne referater og resolusjoner, sammen med forskning på Russlands og USAs nasjonale forhold til Libya og Syria. Bruken av tidligere forskning har gjort det viktig å være kildekritisk i analysen, da det foreligger en del uenighet om hva som er utløsende faktorer for intervensjoner, men også hva intervensjoner bør legitimeres med.

I første seksjon vil oppgaven presentere terminologien og teoriene som analysen vil benytte seg av. For å forstå hva som avgjør humanitære intervensjoner er det essensielt å vite hvordan det internasjonale samfunnet er bygget opp og hvordan teoriene forsøker å forklare tendenser i internasjonale relasjoner. Den andre seksjonen vil presentere empirien, med en beskrivelse av bakgrunnsforholdene i Libya og Syria, i hovedsak i tidsperioden 2011 til 2012. Siste seksjon vil analysere teoriene i lys av empirien og argumentere for at man intervensjonerte i Libya og avstod fra å intervensjonere i Syria basert på statlige egeninteresser.

Teori og definisjonsavklaring

Terminologi

For å forstå hvorfor stater handler som de gjør er det viktig å forstå hva det grunnleggende for en stat er, hvordan det internasjonale samfunnet er bygget opp, og hvordan teorier prøver å

¹ P5 referer her til de fem permanente medlemmene av Sikkerhetsrådet: Russland, Kina, USA, Frankrike og Storbritannia.

forklare internasjonale relasjoner og å skape handlingsmønstre. Denne seksjonen vil definere viktige begreper for analysen.

Stater og suverenitet

Det internasjonale samfunnet er i dag utgjort av en rekke stater. En stat defineres som en politisk enhet med territorium definert av grenser og med en autoritet med *suverenitet*. Suverenitet defineres som “The effective and recognized capacity to govern residents within a given territory and an ability to establish relationships with governments that control other states” (Grieco, Ikenberry, Mastanduno, 2015, s.7). I statsvitenskap skiller en mellom stater og nasjoner, der nasjoner er kollektivet av mennesker som deler språk, kultur og historie, mens staten er en politisk enhet (Grieco, et.al. 2015). I tillegg skiller Fermann (2014) mellom ekstern og intern suverenitet. Den interne suvereniteten er “(...) grunnlaget for statens maktutøvelse og selvråderett innenfor et regulert og hierarkisk strukturert samfunn med relativt klare over-og underordningsforhold” (Fermann, 2014, s.28). Mens den eksterne suvereniteten handler om “(...) statens politiske uavhengighet overfor andre stater” (Fermann, 2014, s.28)

Konseptet om suverene stater har sine røtter i freden i Westfalen i 1648, der europeiske monarker og statsledere ble enige om et sett grunnprinsipper for å sikre fred. De ble enige om at stater, da nasjonale territoriale stater, skulle være suverene, uavhengige og den dominante aktøren i det internasjonale systemet (Grieco, et al., 2015). Dette har siden 1648 utviklet seg og spredt seg til hele verden, og blitt en grunnidé om hvordan det internasjonale systemet er organisert (Grieco, et al., 2015). Den suverene staten skal sikre global sikkerhet og forhindre mellomstatlige kriger, der en suveren stat ikke kan angripe en annen suveren stat. Den suverene staten er en del av ikke-innblandingsprinsippet, som betyr at man ikke kan utøve makt overfor et land uten deres samtykke.

Makt

Statsviteren Robert Dahls definisjon av makt er en av de mest benyttede for å forklare makt i internasjonale relasjoner og lyder som følger: “A har makt over B i den grad A får B til å gjøre noe hen ellers ikke ville gjort” (sitert i Nye, Welch, 2016, s.46). Denne typen makt assosieres med enkelte typer ressurser, som populasjon, territorium, naturressurser, økonomi, militære krefter og politisk stabilitet. En skiller mellom hard og myk makt, der hard makt involverer blant annet bruk av strategiske og økonomiske sanksjoner, mens myk makt forsøker å lede og overtale ved eksempel og argumenter, eller ved å kultivere godvilje og tillit (Nye, Welch, 2016).

Robert Nye beskriver i tillegg til disse en smart makt: Å vite når man skal benytte myk makt og når man skal benytte hard makt (Nye, Welch, 2016).

Utenrikspolitikk

Alle stater fører en utenrikspolitikk. Utenrikspolitikk defineres som “(...) statens interessehevding overfor andre stater og øvrige globale omgivelser innenfor det handlingsrommet som foreligger, og lar seg skape gjennom kreativ politisk handling.” (Fermann, 2014, s.13). Det en stat da ønsker å fremme er innbyggernes beste, hva dette innebærer er vanskelig å til en hver tid vite og er preget av sammensetningen av interesser og maktbalansen i det innenrikspolitiske landskapet (Fermann, 2014). Utformingen av utenrikspolitikken er da formet av statens globale og innenrikspolitiske omgivelser der man må lese og konstruere statens eksterne og interne omgivelser og avgjøre det politiske handlingsrommet til staten til en hver tid (Fermann, 2014).

Det anarkiske verdenssystemet

Den suverene staten svarer ikke til en høyere autoritet fordi verdenssystemet vi har i dag er av anarkisk natur. Dette systemet kalles for det Westfalske systemet, etter freden i Westfalen, og defineres som fraværet av en felles suveren på tvers av statlige enheter (Nye, Welch, 2016). Thomas Hobbes, realismens far, kalte denne tilværelsen “State of Nature”, naturtilstanden. En tilværelse preget av usikkerhet, makt, overlevelse, og en humanitet preget av konstant krig. John Locke, liberalismens far, anerkjenner også en slik naturlig tilstand – men i kraft av å være mennesker knytter vi bånd på tvers av stater og kulturer, som dermed begrenser grusomhetene i den naturlige tilstanden. Dermed blir ikke det anarkiske verdenssamfunnet fullstendig preget av kaos (Grieco, et al., 2015).

Realisme og liberalisme forsøker begge å forklare hvorfor stater handler som de gjør, og hvorfor humanitære intervensjoner finner sted. Der realismen setter den rasjonelle staten i sentrum, vektlegger liberalismen individet og en felles humanitet. Dette skaper et skille mellom to forskjellige måter å forstå verden og å forklare humanitære intervensjoner.

Teorier

Neorealisme

I realistisk teori er staten den viktigste aktøren i internasjonal politikk. Internasjonale relasjoner er en kamp om makt og sikkerhet mellom konkurrerende stater, og verden er av anarkisk natur, der nasjoner må heine om egen sikkerhet. Konkurransen og konflikt er da uunngåelig (Grieco et al., 2015). Krig og maktbruk blir det sentrale i internasjonal politikk, som først og fremst handler om stateres beskyttelse fra andre stater (Nye, Welch, 2016). Internasjonal politikk er en "Zero-sum struggle for power, [where] the key policy question is always, is this in our best interest?" (Atlas, 2012, s.355). Det vil si at utenrikspolitikkenes hovedformål er å ivareta nasjonale interesser og sikkerhet og den beste måten å gjøre dette på er å opprettholde og utvide ens egen makt.

Neorealisme, eller strukturell realisme, var både en kritikk og videreføring av den klassiske realistiske teorien, og ble en retning i internasjonale relasjoner med Kenneth Waltz bok *Theory of International Politics* i 1979 (Sahin, 2017). Til forskjell fra klassisk realisme fokuserer neorealisme på den systematiske naturen av internasjonale affærer, og hevder at det er systemet i seg selv som bestemmer stateres handling.

Klassisk realisme er opptatt av den menneskelige faktoren i politikken, da det her finnes en grunnleggende tanke om at politisk orden og statlig interaksjon er en menneskelig konstruksjon (Donnelly, 2000, sitert i Sahin, 2017). Her skiller neorealisme seg fra den klassiske realismen, der de vektlegger systemet i seg selv som avgjørende for stateres handlinger. Waltz (2004) beskriver et anarkisk system uten en formell autoritet som regulerer statlige affærer. I systemet er stater like suverene, så internasjonale relasjoner blir et selv-hjelps system der stater forsøker å maksimere egeninteresser. Alle stater er i konkurranse med hverandre, så makt blir et sentralt begrep. For å maksimere makten kan stater inngå i allianser, men i hovedsak er det fokus på å maksimere sin egen militære og økonomiske makt (Sehir 2017, om Waltz 2004). Waltz beskriver en balanse av makt og sikkerhet: "A state having too much power may scare other states into uniting against it and thus become less secure. A state having too little power may tempt other states to take advantage of it" (Waltz, 2004, s.6, sitert i Sehir 2017).

Liberalistisk kosmopolitikk

Den liberalistiske teorien står i kontrast til den realistiske, ved å være individsentrert. Liberalismen ser et globalt samfunn som fungerer på grunn av et bånd mellom statene som begrenser de farlige aspektene av det anarkiske systemet. Det bygger på en gjensidig avhengighet gjennom handel, kontakt på tvers av landegrenser og internasjonale institusjoner. For å opprettholde fred er det nødvendig med en slik gjensidig avhengighet og et transnasjonalt globalt samfunn (Nye, Welch, 2016). Liberalismen setter den interne karakteren til staten, spesielt interessene og impulsene for demokrati og markedsorientering som de viktigste egenskapene i internasjonale relasjoner (Grieco, et al., 2015).

Grieco (et al., 2015) beskriver den kosmopolitiske liberale teorien som referer til den globale humaniteten, der mennesker har evnen til å identifisere seg med hverandre på tvers av landegrenser og kulturer. For liberalister er denne muligheten for samarbeid mellom moderne markedsdemokratier essensiell for stabilitet.

I liberal kosmopolitikk er individet essensen av internasjonale relasjoner (Krieg, 2013). Teorien dyrker tanken om en felles humanitet i en individsentrert verden. Et samfunn er bygget opp av alle individer på tvers av rase, religion og nasjonalitet, og med et felles sett av moralske verdier. Mennesker er knyttet sammen gjennom universelle normer, delte verdier, rettigheter og plikter. Det Krieg (2016) beskriver er hvordan menneskerettigheter dermed ikke bare blir et innenriksspørsmål, men noe som gjelder alle individer og stater der alle har et moralsk ansvar om å hjelpe andre individer.

Individuelle rettigheter er basisen for samarbeid mellom stater, med en solidarisk tanke om at fellesskapet i det internasjonale systemet er bygget opp av global omfavnelse av individers rettigheter. Solidarisme er essensielt i kosmopolitikk, der man bygger det internasjonale samfunnet gjennom et sett delte verdier og normer som alle stater må håndheve. Dette manifesteres blant annet gjennom FN som har menneskerettighetene som sine kjerneverdier og sikrer at det internasjonale samfunnet investerer i å opprettholde disse universelle rettighetene.

Teoriene om humanitære intervensjoner

Disse to teoriene gir forskjellige forklaringer på hvordan det internasjonale systemet er bygget opp og om statens og individets rolle i internasjonale relasjoner. De gir også forskjellige

forklaringer på hvorfor humanitære intervensjoner finner sted og hva som er legitime grunner for å intervensjonere med militære midler. Der neorealitisk teorien beskriver hvordan det bare er egeninteresser som er en rettmessig grunn for intervensjon, legger liberal kosmopolitikk legger altruistiske verdier til grunne.

Humanitære intervensjoner er militære intervensjoner rettet mot å redde sivilbefolkningen fra enorme menneskerettighetsbrudd. Ryter (2003) definerer humanitær intervensjoner som “(...)the coercive action by states involving the use of armed force in another state (...) for the purpose of preventing or putting to a halt gross and massive violations of human rights or international humanitarian law” (sitert i Krieg 2013, s.8). Selve intervensjonen beskrives som en stats innblanding i en annen stats affærer, og kan være av økonomisk, politisk og militant art. En intervensjon krenker dermed suverenitetsprinsippet til en annen stat og bryter med ikke-innblandingsprinsippet (Krieg, 2013).

Seybolt (2008) beskriver hvordan en humanitær intervensjon skal forme et fredsbyggende miljø ved å gi de involverte partene en “relief” fra et annet undertrykkende regime. Dette gir en militær intervensjon en altruistisk dimensjon. Krieg (2013) skiller mellom militære og humanitære intervensjoner med at de militære er en grunnleggende beskyttelse av staten, nasjonen eller borgerne, mens humanitære intervensjoner har som mål å redde livet til fremmede.

Holzgreffe definerer humanitære intervensjoner enda mer spesifikt, og ekskluderer enkelte aspekter i sin definisjon:

The threat or use of force across state borders by a state (or group of states) aimed at preventing or ending widespread and grave violations of the fundamental human rights of individuals other than its own citizens, without the permission of the state within whose territory force is applied (Holzgreffe, 2003, s.18).

I denne definisjonen ekskluderer man to typer atferd ofte knyttet til intervensjoner: trussel om, eller bruk av, økonomiske og diplomatiske sanksjoner, og beskyttelse av egne borgere i andre stater. Til hvilken grad disse elementene er et brudd på suverenitetsprinsippet er en debatt som må anerkjennes, men vil ikke være i fokus i denne oppgaven.

Det finnes to typer av humanitær intervensjoner, med og uten Sikkerhetsrådets mandat. Uten mandat følger man en unilateral humanitær intervensjon, som NATOs intervensjon i Kosovo i 1999. Oppgaven vil fokusere på den andre typen, der man har mandat i FN, fordi det er dette som er anerkjent som lovlig under internasjonal rett (Verwey 1985).

Hva som er legitime grunner for humanitære intervensjoner er en meget polarisert debatt, som går på tvers av ideologisk spektrum og teorier, fra realister til Marxister og pasifister (Dialla, Heraclides, 2015). Humanitære intervensjoner som konsept driver frem teorier om når det er rett å bruke makt overfor andre land og vekker debatten om rettferdig krigføring (Krieg, 2013). To teorier som tilbyr to motstridende forklaringer på humanitære intervensjoner er realistisk teori og liberal kosmopolitisk teori.

Liberalistisk kosmopolitikk setter som beskrevet en global humanitet høyt. De oppfatter intervensjoner med hensikt om å redde eller beskytte lidende individer som det eneste rette, mens realister fordømmer enhver intervensjon som rettmessig hvis dens hovedhensikt ikke er å beskytte nasjonens interesse. Kjernen av debatten blir dermed spørsmålet om hvor vidt stater skal intervenere for å beskytte sine egen interesser, eller for å redde fremmede (Krieg, 2013). Intervensjoner baserer seg på solidaritet og å hjelpe individer som trenger det, som Krieg beskriver: “(...) strangers are a part of us, the security is indivisible and that all human beings are members of one global family” (Krieg, 2013, s.52).

Realistisk teori anser beskyttelse, eller maksimering av nasjonale interesser, for den viktigste motivasjonen for staters internasjonale handlinger. Dermed vil realismen bare legitimere humanitære intervensjoner som har grobunn i nasjonale interesser. Da forkaster man alle former for altruistiske tilnærminger til humanitære intervensjoner (Krieg, 2013). Thomas Hobbes og Niccolo Machiavelli ansees som ledende teoretikere innenfor den realistiske teorien og de gir ikke rom for etikk og humanitarisme i internasjonal politikk: “From the realist line of reasoning, which has its origins in Thucydides, Machiavelli, Hobbes and Spinoza, so-called “humanitarian” or other ethical concerns have no place in international politics and are damaging to rational foreign policy” (Dialla, Heraclides, 2015, s.3) Carl Schmitt beskriver at å føre krig i humanitetens navn ikke er en krig *for* humaniteten, men en krig hvor en stat forsøker å påtvinge et universelt konsept mot sine militære motstandere hvor de identifiserer seg selv som humaniteten og nekter for at de gjør det til fienden (Dialla, Heraclides, 2015).

Responsibility to Protect

I et forsøk på å dempe de negative sidene av et anarkisk verdenssamfunn har man etablert organisasjoner, prinsipper og doktriner for å opprettholde mellomstatlig fred. Etter andre verdenskrig ble de Forente Nasjoner (FN) etablert for å unngå verdenskriger og opprettholde fred. Det internasjonale rammeverket setter krav til staters behandling av egne borgere, men på grunn av den anarkiske naturen til det internasjonale samfunnet er det opp til enhver enkelt stat å selv opprettholde dette i praksis (Seybolt, 2008).

FN-pakten, signert i 1945, la fundamentet for det internasjonale rettssystemet vi har i dag (Krieg 2013). Alle internasjonalt anerkjente stater er i prinsippet suverene gjennom FNs pakt artikkel 2(1) (FN, 2018). Integritet og suverenitet er kjernen til FN, synliggjort gjennom FN-pakten både artikkel 2(1) og 2(7), som sikrer nasjoners rett til ikke-innblanding fra andre stater. Det finnes imidlertid noen unntak for dette prinsippet i kapittel 7 av FN-pakten: selvforsvar, og hvis en stat utgjør en trussel på internasjonal fred og sikkerhet (Wheeler, 2000). Ved tilfeller beskrevet i kapittel 7 tillater FN bruk av alle nødvendige midler for å eliminere eller svekke trusselen (FN, 2018)

Etter den kalde krigen utførte flere stater militære intervensjoner overfor andre stater, både med og uten FNs mandat. Enkelte caser ble kritiserte for å intervenere for tidlig, andre for sent og noen for å ikke ha hatt nok innblanding. Det førte til en debatt om hvor vidt det er legitimt å intervenere, og i så fall om når, hvor og med hvilke midler. Rett over tusenårsskifte ble en internasjonal kommisjon for intervensjon og statlig suverenitet (ICISS) etablert for å finne et rettslig rammeverk for humanitære intervensjoner. Krieg (2013) beskriver hvordan Francis Deng og Kofi Annan stod i spissen for ICISS-rapporten om suverenitet og intervensjoner som ga et politisk rammeverk for det internasjonale systemet.

ICISS (2001) la frem prinsippet om Responsibility to Protect: ansvaret for å beskytte. Suverenitet fikk en ny betydning der man omtolket prinsippets grunnform: Suverenitet er ikke bare en rett den suverene besitter, det er et ansvar. Suverenitet er ikke absolutt, men betinget (Bellamy, 2010).

R2P har to basisprinsipper. At statlig suverenitet handler om ansvar, da i hovedsak ansvar for å beskytte sine egne borgere som et statlig anliggende, og:

Where the population is suffering serious harm, as a result of internal war, insurgency, repression or state failure, and the state in question is unwilling or unable to halt or avert it, the principle of non-intervention yields to the international responsibility to protect (ICISS 2001)

Dette beskriver en statsuverenitet som er betinget og ikke absolutt. Det betyr at den inneholder forpliktelser så vel som rettigheter. Som rapporten beskriver forplikter en hver stat seg til å beskytte befolkningen sin. Hvis den ikke er villig eller kapabel til det, mister staten sin suverenitet og ansvaret blir forskjøvet over til det internasjonale samfunnet. Det internasjonale samfunnet er pliktige til å intervensjonere hvis det hindrer folkemord (Grieco et al., 2015). Formelt sett er FNs humanitære intervensjoner et middel “(...) of last resort to protect human beings from large scale suffering in case of a humanitarian emergency” (Krieg, 2013, s.19).

Ansvaret for å beskytte omfavner tre spesifikke områder: (1) ansvar for å forhindre, (2) ansvar for å reagere og (3) ansvar for å gjenoppbygge. R2P forsøker å oppnå en universalitet på tvers av kulturelle begrensninger om hvordan det internasjonale samfunnet skal svare på alvorlige overgrep (Weiss, 2016).

Variablene og casene

Oppgavens case strekker seg fra tidsperioden 2011 til i dag, med hovedfokus fra 2011 til 2012. Utvalget er basert på alvorlige angrep mot sivile, med variert internasjonal respons fra humanitær intervensjon og lav respons som ytterpunkter. Spesielt er det fokus på resolusjon 1970, 1973 og veto av resolusjonene mellom oktober 2011 og mai 2012. Med tanke på oppgavens problemstilling har det vært hensiktsmessig å velge et tilfelle av intervensjon, Libya og et tilfelle av ikke-intervensjon, Syria. Utvalget har ulik geografisk plassering og internasjonal respons. Vetoretten i Sikkerhetsrådet vil undersøkes da den forventer å være sentral for spørsmålet om humanitære intervensjoner.

For å analysere avgjørende faktorer for den humanitære intervensjonen i Libya, og fraværet av intervensjon i Syria, vil oppgaven bygge på variablene nasjonale interesser og altruistiske interesser. Variabelen for altruistiske interesser omfatter hvor vidt casene utgjør en stor trussel mot sivile og hvor avgjørende dette er. Nasjonale interesser vil ha hovedvekt på strategiske og økonomiske interesser. Diskusjonen i Sikkerhetsrådet vil analyseres ut fra denne, fra USA og Russland sine argumentasjoner.

Nasjonale interesser

Krieg (2013) definerer nasjonale interesser som summen av en stats materielle og sikkerhetsmessige interesser, og viser til at den realistiske teorien kun legitimerer humanitære intervensjoner som er motivert av nasjonale interesser.

Nye (1999) beskriver hvordan nasjonale interesser tradisjonelt sett har vært av territoriell og sikkerhetsmessig karakter, og har handlet om statens overlevelse i det internasjonale samfunnet. Han forklarer videre hvordan man i en økende globalisert verden, der stater blir mer og mer gjensidig avhengige av hverandre, har de nasjonale interessene fått en ny form: Konflikter må ikke nødvendigvis berøre stater direkte for at det skal påvirke dem. Derfor har stormakter en klar interesse av at internasjonal stabilitet og sikkerhet opprettholdes.

Oppgaven vil fokusere på de økonomiske og strategiske interessene mellom case-landene. Strategiske interesser innebærer makt, sikkerhet og geografisk beliggenhet. Mens økonomiske interesser i hovedsak vil omhandle handelsavtaler. Det oppgaven vektlegger er allianser, spredningsfare, internasjonalt omdømme og flyktningeproblematikk. Hovedfokuset vil være på Russlands økonomisk og strategisk interesser i Syria og Libya.

Altruistiske interesser

Den andre variabelen vil undersøke hvor nødvendig de altruistiske interessene er for at intervensjoner finner sted. Altruisme beskrives som uselvisk atferd rettet mot andres vel. Dette står i kontrast til egeninteresser. Dermed er motivasjonen for humanitære intervensjoner grunnleggende motstridende, der humanitære intervensjoner er en handling basert på å redde fremmede (Krieg, 2013). I liberal kosmopolitisk teori er en universal moral viktig, der man setter altruistiske motiver i sentrum. Dette gir interessene en normativ karakter, der det er et element av hva slags motiver som *bør* ligge til grunn for humanitære intervensjoner.

Nasjonale interesser blir ansett som annenrangs etter individets interesser og vår felles humanitet gjør ikke forskjell mellom statsborgere og ikke-statsborgere. Det internasjonale samfunnets hovedoppgave blir å beskytte individets interesser. Humanitære intervensjoner må da fullstendig, eller i hovedsak, baseres på medfølelse og en følelse av en felles humanitet: "Altruism, i.e. serving the interests of individuals in need abroad, should be the prime

motivation for state to conduct humanitarian interventions” (Krieg, 2013, s.134). Upartiskhet og nøytralitet ansees som grunnsteiner for humanitære intervensjoner og derfor forkastet en hver forestilling om å maksimere nasjonale egeninteresser (Krieg, 2013).

For at de altruistiske interessene skal være gjeldende, må det foreligge en reell humanitær katastrofe og en trussel mot sivile. Denne variabelen vil spesielt se på USAs argumentasjon i Sikkerhetsrådet om både krisen i Libya og Syria. Dette regnes som en forutsetning for humanitære intervensjoner, da deres oppgave er å redde sivile, og spesielt for intervensjoner med mandat i FN, som denne oppgaven fokuserer på. Hvor vidt det foreligger en humanitær krise vil begrunnes i antall døde, drevet på flukt og med behov for akutt nødhjelp.

Empiri

Bakgrunn i Libya

Opprørene i Libya startet i februar 2011, som del av den arabiske våren der en rekke opprør spredte seg gjennom de arabiske landene denne våren. Opprørerne demonstrerte mot det libyske regimet, ledet av Muammar al-Gaddafi. Gaddafi hadde på dette tidspunktet sittet som diktator i 42 år, etter et militærkupp i 1969. Daværende regime beskrives som meget undertrykkende, for å ha brutt menneskerettighetene systematisk og gitt støtte til internasjonal terrorisme. Dette skal ha ført til et ønske om regimeendring i landet (FN, 2018).

16. februar 2011 brøt opprøret ut. Myndighetene svarte demonstrantene med militærmakt og situasjonen eskalerte raskt, fra fredfulle opptøyer mot det autoritære regimet til borgerkrig – der begge sider var bevæpnet og voldelige i følge FN. 22. februar holdt Gaddafi en TV-tale til det libyske folket, der han lovet å rense Libya hus for hus for dyr og kakerlakker (Cronogue, 2013). Denne talen ble av vestlige stater oppfattet som en meget stor trussel mot det libyske folket og de fryktet store overgrep mot sivile, med mulighet for folkemord. FN har i senere tid funnet lite bevis som tilsier at Gaddafi ga ordre om målrettet angrep på sivile (FN, 2018). Den internasjonale oppfatningen så imidlertid annerledes ut da Amnesty International beskrev en leder som ga ordre til soldater om å fyre med skarp ammunisjon inn i store folkemengder, og å plante miner i boligområder (Cronogue, 2013). Gaddafis vold ble ansett som en klar overskridelse av sin plikt som leder i en stat – dette la grunnlaget for de moralske argumentene for intervensjonen.

Dagen etter, 23. februar 2011, vedtok FNs Sikkerhetsråd Resolusjon 1970 enstemmig. Denne resolusjonen autoriserte sanksjoner der sikkerhetsrådet fordømte regimet og iverksatte våpenembargo og reiseforbud (S/RES/1970, 2012). Den krevde også at Gaddafi skulle gi tilgang til internasjonal humanitær hjelp i enkelte byer. Dette gikk han imidlertid ikke med på (Bellamy, Williams, 2012).

17. mars 2011 vedtok FNs Sikkerhetsråd enda en resolusjon: Resolusjon 1973. Denne resolusjonen la ned en flyforbudssone som fratok Gaddafi muligheten til å bruke fly i kampen mot opprørerne (S/RES/1973, 2011). Den ga mandat for bruk av internasjonal militær makt i Libya for å beskytte sivile med “(...) all necessary measures [...] to protect civilians and civilian populated areas under threat of attack,” while expressly “excluding a foreign occupation force of any form on any part of Libyan territory” (S.C. Res. 1973, 2011). Resolusjon 1973 ble enstemmig vedtatt, med ti land for og fem land som avstod fra å stemme: Brasil, India, Kina, Tyskland og Russland. Intervensjonen i Libya regnes som det første tilfellet hvor Sikkerhetsrådet autoriserer maktbruk med legitimering i R2P (Farer, 2016) I tillegg var det den første intervensjonen på afrikansk jord som ikke var en fredsbevarende operasjon eller en anti-pirat operasjon (Henrikssen, Larssen, 2016).

Etter hvert tok NATO over ansvaret for den humanitære intervensjonen, med femten deltakende medlemsland. Over de neste syv månedene slapp de over 7700 bomber over Libya. 23. oktober ble Gaddafi funnet og drept. 31. oktober ble krigen offisielt erklært over. Landet har siden vært preget av kaos, politisk vold og konflikt mellom restene av den gamle statsmakten og de nye internasjonalt anerkjente myndighetene. Konflikten skal også ha bidratt til å skape og forsterke andre konflikter i regionen, blant annet konflikten i Mali og kampen mot terrorgruppen Boko Haram i Nigeria (FN, 2018).

Etter tall fra FN ble det i 2011 rapportert om nesten to tusen drepte i væpnet konflikt, i 2012 foreligger det ingen rapport om døde i væpnede konflikter. Disse tallene inkluderer både militære og sivile (FN, 2019).

Bakgrunn Syria

Opptøyene i Syria startet, som Libya, med den arabiske våren i 2011. Opptøyene var en kritikk til regimet, som også hadde vært styrt av en diktator over lang tid. I 1970 begikk Hafez al-Assad

et militærkupp i Syria og siden har landet blitt styrt av Assad-familien – frem til 2011 med relativt lite motstand (FN, 2019).

Assad familien tilhører en religiøs minoritetsgruppe i Syria kalt alawittene, en undergruppe av sjiaislam. Majoriteten i Syria er sunnimuslimer og alawittene utgjør kun ti prosent av befolkningen, men har tross dette sittet med de sentrale posisjonene i Syria lenge. Det har ført til misnøye blant sunnimuslimene, da det har gitt en minoritet bedre økonomisk stilling blant syrerne. Dette, kombinert med en økende fattigdom i landet, skapte stor misnøye blant befolkningen (FN, 2019).

De fredelige demonstrasjonene ble slått hardt ned på av regimet. Regimet brukte snikskyttere og tanks mot protestgrupper, skrudde av vann og elektrisitet i boligområder, i tillegg ble det rapportert at de tok vekk mat fra sivile (Cronogue, 2013). Dette fikk motstanden til å spre seg raskt til flere deler av landet som så å utløste til en borgerkrig (FN, 2019). Da dokumentet om en skisse for resolusjon (S/2011/612, 2011) ble lagt frem for Sikkerhetsrådet 4. oktober 2011 var over 2,700 sivil døde, ti tusenvis av demonstranter fengslet, og flere enn 10 000 hadde flyktet til nabolandene (S/PV.6627, 2011).

I følge tall fra FN ble det rapportert om i underkant av tusen dødsfall relatert til krigføring, som både gjelder sivile og militære dødsfall, i 2011. I 2012 rapporterte FN om 38 500 dødsfall i samme kategori (FN, antall drepte i militære konflikter). I dag er det rapport om at over 400 000 drept, mer enn 13.5 millioner som trenger humanitær nødhjelp, 4.8 millioner flyktninger, og minst 6.3 millioner mennesker som er internt fordrevet (FN, 2019). De store mengdene med syriske flyktninger har hatt enorm innvirkning på nabolandene – særlig Libanon, Jordan, Irak og Tyrkia.

Analyse- hvordan kan vi forklare intervensjonen i Libya og Syria?

Beskrivelsen av situasjonen og tallene over viser at det forelå en humanitær katastrofe i både Libya og Syria. Det er ingen tvil om at sivile trenger nødhjelp – så hvorfor implementerer ikke Sikkerhetsrådet en lignende resolusjon i Syria som i Libya? Her vil oppgaven argumentere for hvordan det var mangel på nasjonale interesser sammen med et tilfeldig sammenfall av amerikanske verdier og FNs verdier som ga rom for humanitær intervensjon i Libya. Mens

mangelen på handling i Syria har bakgrunn i at det eksisterer nasjonale interesser som overgår de altruistiske argumentene. Dette vil analysen vise gjennom sikkerhetsrådets permanente medlemmer, USAs og Russlands, politikk og bruk av vetoretten. USA, Frankrike og Storbritannia var pådrivere for en FN-intervensjon i Libya. Kina og Russland deltok ikke, og frasto fra å stemme (S/PV.6498, 2011).

Russland har ved flere anledninger benyttet seg av vetoretten sin i Sikkerhetsrådet i saker som angår internasjonal fred og sikkerhet (Larsen, 2016) 17.mars 2011 frasto de fra å stemme da resolusjon 1973 ble lagt frem. Den humanitære katastrofen i Syria regnes som verre enn den man så i Libya, og dødstallene vokser fremdeles (FN 2019).

Det foreligger mye forskning på hvorfor stater intervensjoner og hva slags faktorer som er avgjørende for bruk av militær makt. I tillegg er det mye forskning på hva slags faktorer som spilte en avgjørende rolle for intervensjonen i Libya, så vel som hvorfor man ikke har intervensjon i Syria. Med både liberal, realistisk og konstruktivistisk teori har man forsøkt å generalisere staters handlinger i det internasjonale samfunnet. Spesielt har man etter R2P analysert intervensjoners legitimeringsgrunnlag, så vel som avgjørende faktor. Har R2P skapt en global konsensus om hvordan det internasjonale samfunnet skal svare til store brudd på menneskerettighetene?

I følge Gareth Evans var intervensjonen i Libya et “textbook case of the [R2P] norm working exactly as it was supposed to.” (Evans, 2011). Mens tidligere Generalsekretær Ban Ki-Moon hevdet at intervensjonen viser “affirms, clearly and unequivocally, the international community’s determination to fulfill its responsibility to protect civilians from violence perpetrated upon them by their own government” (Ban, 2011, sitert i Sahin, 2017, s.627). Ramesh Thakur, en av nøkkelpersonene i utformingen av R2P doktrinen, hedrer også R2Ps triumf etter intervensjonen, men påpeker at arbeidet uferdig og problematisk. Sikkerhetsrådet må ta store forbehold hva gjelder mulig misbruk av doktrinen av Sikkerhetsrådets P5 (Thakur, 2008).

R2Ps stilling i intervensjonen blir også kritisert for å være overvurdert, og at en kritikk av selve intervensjonen er en direkte kritikk av R2P. At man ikke klarer å intervensjon i Syria, ved en større humanitær krise, har blitt beskrevet som at R2P er dødt, eller i hvert fall på “life support”. Garwood-Gowers tekstanalyse av resolusjon 1973 viser at stater ikke eksplisitt anerkjente R2P

doktrinen i resolusjonen og at “(...) even from a point of a very optimistic view it was only a partial endorsement of the R2P Doctrine” (Garwood-Gowers, 2013, sitert i Sahin, 2017, s.627).

I tillegg ser man i referatene fra Sikkerhetsrådet at Russland hadde seriøse spørsmål om intervensjonen. Om hvordan flyforbudssonen skulle bli opprettholdt, hva slags rammeverk intervensjonen skulle ha og hvordan de skulle begrense bruken av makt (S/PV.6498, 2011).

For å beskrive den kosmopolitiske teorien vil analysen først se til USA og hvordan deres utenrikspolitikk ble ført i Libya. Det analysen vil vise er tydelige altruistiske aspekter ved deres legitimering av Resolusjon 1973 og at det var et tilfeldig sammenfall av amerikanske utenrikspolitiske verdier og FNs verdier. Deretter vil Russlands neorealistiske utenrikspolitikk analyseres.

USA i Libya

USA er i dag en stormakt i det internasjonale systemet og har siden den kalde krigen blitt ansett som en unipolar hersker. Den amerikanske utenrikspolitikken har historisk sett svingt mellom å være drevet av amerikanske verdier, idealistisk utenrikspolitikk, eller å skulle beskytte amerikanske interesser, realistisk utenrikspolitikk, (Atlas, 2012). I tiår har de forsøkt å “Make the world safe for democracies” (Atlas, 2012, s.353), samtidig som de til tider støtter udemokratiske regimer for å oppnå nasjonal sikkerhet og økonomiske egeninteresser (Atlas, 2012). Men det har vist seg vanskelig å skille mellom verdier og interesser, og å integrere det i utenrikspolitiske valg. Ved slutten av den kalde krigen var stormaktene ikke like opptatt av regional sikkerhet eller å vinne et kappløp. Dette ga rom for å omdefinere den amerikanske utenrikspolitikken, som da ble preget av å fremme menneskerettighetene (Farer, 2016).

USA var et av de permanente medlemmene som fremmet Resolusjon 1973. USAs deltakelse var avhengig av det internasjonale samarbeidet, da USA bare ville handle alene om deres kjerneinteresser ble direkte truet (Farer, 2016). USA var av den oppfatning at en humanitære krisen ville kunne utvikle seg til enorme folkemord i landet og krevde en internasjonal involvering for å redde de sivile (Farer, 2016). Under Sikkerhetsrådets møte 17. mars 2011 uttrykte USAs delegat, Condoleezza Rice en klar kosmopolitisk politikk:

Today, the Security Council has responded to the Libyan people's cry for help. The Council's purpose is clear – to protect innocent civilians. (...) The future of Libya should be decided by the people of Libya. The United State stands with the Libyan people in support of their universal rights (S/PC.6498, 2011).

Det Rice viser her er den kosmopolitiske teorien om universelle rettigheter som alle individer besitter i kraft av å være mennesker. USA må hjelpe, fordi vi i kraft av å være mennesker har en plikt til å hjelpe hverandre. Selv om R2P ikke nevnes spesifikt kan vi trekke linjer til samme grunnprinsippet – når en stat ikke sørger for sine borgers rettigheter har det internasjonale samfunnet en plikt til å gjøre det. Det man her ser er at vestlige, eller amerikanske, verdier var på linje med FNs verdier. Dette er et sammentreff som Bellamy (2014) hevder at ikke vil kunne gjenta seg i andre humanitære kriser. USA fikk da muligheten til å bruke Sikkerhetsrådet som et middel for å fremme sine egne verdier og interesser i verden (Hehir, 2013).

Russland i Libya

I Russlands utenrikspolitikk har suverenitet og ikke-innblandingsprinsippet hatt en sentral plass, der det er tanke om at fredelig arbeid og oppbyggingen kommer innenfra, uten ekstern innblanding, med fredelige midler, innenfor rettslige rammeverk og gjennom nasjonal dialog og offentlig konsensus (Larsen, 2016). Det er flere grunner til dette, blant annet at man gjennom historien har sett at vestlig innblanding har hjulpet diktatorer til makten eller til å bli ved den, slik som amerikansk innblanding i latinamerikansk politikk (Larsen, 2016).

Selv om suverenitetsprinsippet står sentralt i utenrikspolitikken til Russland sluttet de seg til R2P under verdenstoppmøte i 2005. Dette kan delvis forklares med de andre aspektene av R2P som handler om at individuelle stater i hovedsak er ansvarlig for å beskytte sin befolkning og at det internasjonale samfunnets oppgave i hovedsak er å bistå statene i dette. Enhver intervensjon må da i det internasjonale samfunn være eksepsjonelle av natur og i full tråd med internasjonal rett, spesielt i tråd med FN-pakten (Larsen, 2016). Russland har imidlertid vært lunkne i sin involvering basert kun på humanitære prinsipper, og de har lagt større vekt på behovet for at det er en trussel for global fred og sikkerhet (Larsen, 2016).

Den russiske involveringen i Libya legitimerte delegaten fra Russland, Vitaly Churkin, i humanitære grunner:

I underscore yet again that we are consistent and firm advocates of the protection of the civilian population. Guided by this basic principle as well as by the common humanitarian values that we share with both the sponsors and other Council members, Russia did not prevent the adoption of this resolution. (S/PV6498, 2011)

Ved å tydelig vise til en kosmopolitisk humanitarisme velger dermed Russland å frastå fra å bruke sin vetorett. Da bryter de med sin egen politikk med å overholde suverenitetsprinsippet for å “redde fremmede”. Det viser at dette ikke er en absolutt politikk de følger, men at den er betinget av andre faktorer. Deres altruistiske verdier er imidlertid tydelige til stedet i Churkins legitimering. De ber om en umiddelbar våpenhvile for å redde den sivile befolkningen og langsiktige stabiliteten. I tillegg til at de uttrykker en nulltoleranse for militær makt i angrep av sivile som et brudd på internasjonal humanitær rett og menneskerettighetene (S/PV6498, 2011).

Den humanitære intervensjonen i Libya viser sterke trekk av en kosmopolitisk teori om å redde fremmede fra umenneskelige forhold. Det internasjonale samfunnet var meget bekymret for at situasjonen skulle utvikle seg til et blodbad, og spesielt var man redde for mulige angrep på den sivile befolkningen i Benghazi. I møtet 17. mars var det en retorikk som tyder på at det internasjonale handlingsrommet var sterkt tidsmessig snevret, man måtte handle og man måtte handle *nå* (S/PV6498, 2011). Det unike med krisen i Libya er at dette handlingsrommet kunne ta plass på grunn av mangel på nasjonale interesser av P5, og spesielt da Russlands interesser. Dette skapte en mulighet for å intervenere, som Garwood-Gowers hevder ikke lå i en global konsensus om å redde fremmede.

Russland hadde få nasjonale, strategiske og økonomiske bånd til Libya. I Larsens (2016) forskning på Russlands interesser i Libya så han lite økonomisk tilknytning gjennom 90-tallet som følge av oppløsningen av Sovjetunionen. Dette, sammen med sanksjonene som Sikkerhetsrådet implementerte som følge av opptøyene i 2011, ga Russland lave økonomiske insentiver til å bruke vetomakten sin (Larsen 2016). Etter Sovjetunionens oppløsningen hadde Libya en gjeld på 4.5 milliarder dollar. Denne gjelden slettet Russland til gjengjeld for jernbanekontrakter i Libya (Larsen, 2016, s.76). Av andre bilaterale avtaler signerte Libya og Russland en våpenkontrakt til en verdi av 2.15 milliarder dollar (Ria Novosti, 2011, sitert i Larsen 2016). Denne avtalen led en økonomisk tilbakegang på grunn av resolusjon 1970. Det dette betyr er at de økonomiske interessene Russland hadde i Libya allerede var i fare som

resultat av handlingene til Sikkerhetsrådet, og å bruke vetoretten sin i resolusjon 1973 ville ikke beskytte de russiske økonomiske interessene som da allerede sto på spill (Larsen, 2016).

Russlands utenrikspolitikk og handling er en del av et stormaktsspill. Ved å ikke benytte seg av sin vetorett i Libya kunne Russland opprettholde sine gode relasjoner med vestlige stater, som Frankrike og Storbritannia, og spesielt sitt forhold til USA (Larsen, 2016). I tillegg er den russiske plassen i P5 i Sikkerhetsrådet meget viktig, da det gir dem en mulighet til å forme det internasjonale systemet og bidra til en normutvikling, samt sikre at suverenitetsprinsippet blir overholdt. Det var en bred enighet om intervensjonen og en mulighet for at de vestlige landene ville utføre intervensjonen selv uten FNs mandat. Hvis dette hadde vært tilfelle kunne FNs rolle som internasjonal aktør blitt svekket (Larsen, 2016).

En annen viktig del av nasjonale interesser handler om allianser. Libya hadde få bånd til nøkkelaktører i P5, blant annet til Russland (Larsen 2016). Alliansebygging er i neorealisme en god måte å øke sin makt i en region på, og vil være i tråd med Russlands nasjonale interesser for å balansere den amerikanske makten i regionen.

Hva alle disse faktorene viser er at Libya ikke var viktig nok for Russland til å bruke vetomakten. Hverken deres humanisme eller suverenitetsprinsipp er absolutte, men mer avhengig av hva som ligger i deres nasjonale interesser.

USA i Syria

USAs delegat til Sikkerhetsrådet, Condoleezza Rice, kritiserte Russlands bruk av vetomakten kraftig under møtet 4. oktober 2011. Condoleezza Rice uttrykte at hun var rasende over at Sikkerhetsrådet ikke klarte å adressere den moralske utfordringen de nå stod overfor, med en sak som var en så stor trussel mot den regionale freden og sikkerheten (S/PV.6627, 2011). Hun trakk frem våpenavtalen Russland har med Syria og hevdet at bruken av vetomakten og forklaringen til Russland var “(...) a cheap ruse by those who would rather sell arms to the Syrian regime than stand with the Syrian people” (S/PV.662, 2011, s.8).

USAs forhold til Syria viser ikke de samme strategiske og økonomiske båndene som Russlands. Og Rices holdninger i Sikkerhetsrådet viser en tydelig tanke om en felles humanitet der man er pliktige til å redde fremmede fra enorme menneskerettighetsbrudd (S/PV.662,2011). Det man imidlertid kan se i FNs referater og resolusjoner, er at USA sjeldent står i spissen for

resolusjoner i Syria. Her er det andre faktorer som kan spille inn, som en anvendelse av Jacobsens (1996) variabler om medieeffekt, regionale organisasjoner, mulighet for militær suksess og støtte i folket kan være fruktbar i videre forskning. Det vi kan se er at Syria hverken er av sterk nasjonal interesse eller altruistisk interesse for USA, noe som forsterker argumentet om at intervensjonen i Libya var et tilfelle av sammenfallende interesser som ikke så lett vil kunne komme opp igjen.

Russland i Syria

Syrias geopolitiske plassering er strategisk viktig for Russland (Larsen 2016). Syrias geografiske og strategiske plassering i Midtøsten spiller en avgjørende rolle for hva som skjer i regionen, spesielt i Libanon, hva som skjer med kurdere i landene i regionen og hva som skjer med relasjonene mellom sunni og sjiamuslimer i den arabiske verden (Lavrov, intervju i Voice of Russia, sitert i Allison 2013). Det Russland er bekymret for er de uforutsette konsekvensene humanitære intervensjoner kan ha på en region:

Given the basis of the statements by some Western politicians on President Al-Assad's loss of legitimacy, such an approach could trigger a full-fledged conflict in Syria and destabilization in the region as a whole. The collapse of Syria as a result of a civil war would have a very destructive impact on the situation in the entire Middle East (S/PV.6627, 2011)

Intervensjonen i Libya fikk i etterkant uforutsette konsekvenser i regionen. Blant annet førte den humanitære krisen til enorme flyktningsstrømmer, som man også nå ser i Syria. Spesielt Libanon har mottatt enorme mengder med flyktninger de siste årene, noe som har vært meget destabiliserende for landet (Ziad, Scales, Vearey, Forsberg, 2013). Tallene på flyktninger i regionen viser en utfordrende migrasjon, og det samme gjør tallene for internt fordrevet. Migrasjonsutfordringene fra regionen førte til en global flyktningkrise.

Russland har sterke militære og økonomiske bånd til Syria. Russland er Syrias hovedleverandør av våpen og andre militære forsyninger. I følge Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) solgte Russland våpen til Syria til en verdi av 162 millioner dollar i 2010 (Cronogue, 2013). I tillegg til en avtale mellom Syria og Russland om jet-trening til en verdi på 550 millioner dollar (Cronogue, 2013). Cronogue (2013) beskriver Syria som en viktig strategisk alliert da Russlands eneste militærbase utenfor det tidligere Sovjetunionen ligger i Tartus i Syria. Relasjonene mellom Russland og Syria er så tette at da det internasjonale

samfunnet begynte å snakke om intervensjon i Syria sendte Russland en flåte med krigsskip til Syria (Cronogue, 2013). I følge SIPRI stod Russland for 72 prosent av Syrias våpenimport i perioden mellom 2007 og 2011. Men de siste tre årene har Syria kun mottatt fem prosent av Russlands totale våpeneksport (sitert i Allison, 2013). Dette viser at de økonomiske interessene i våpenhandel har vært periodevis, og en dypere analyse vil være nødvendig for å med sikkerhet si hvor mye dette er av økonomisk relevans.

En realistisk utenrikspolitikk handler om å oppnå makt, og å balansere den i det internasjonale samfunnet, og dette bidra i forklaringen om Russlands bruk av vetomakten i intervensjon i Syria. Allison (2013) beskriver hvordan Syria er en viktig strategisk spiller i Midtøsten og Russlands tilknytning til landet er da med på å balansere USAs sterke posisjon i området. Russlands stilling i Syria er av et annet slag enn deres stilling i Libya. I Syria har de sterke økonomiske og strategiske interesser, mens båndet til Libya var mye løsere.

Avslutning

Antall sivile som dør, er på flukt og trenger humanitær nødhjelp øker i Syria, og Libya er fremdeles preget av politisk uro og vold. Behovet for humanitær hjelp er enormt. Likevel er Sikkerhetsrådet handlingslammet. Oppgaven har vist at dette er på grunn av nasjonale interesser hos blant annet Russland, som i intervensjonen i Libya avstod fra å stemme og brukte vetomakten for å forhindre intervensjon i Syria. Den globale konsensusen som skulle komme av R2P har ikke klart å gi en absolutt politikk for Sikkerhetsrådet.

Analysen viser at nasjonale interesser er den avgjørende faktoren for humanitære intervensjoner. Altruistiske motiver er viktige for en intervensjon, men på grunn av Sikkerhetsrådets oppbygning blir de nasjonale interessene den avgjørende faktoren. Analysen viser også at nasjonale interesser har en tendens til å være den avgjørende faktoren i avgjørelsen om en stat skal delta i angrep som bryter med suverenitetsprinsippet. Dette blir vist gjennom Russlands avgjørelse om å bruke vetomakten sin i resolusjoner om Syria, der de har klare nasjonale interesser, i motsetning til Libya der de nasjonale interessene er svakere.

Den amerikanske involveringen i Syria og Libya viser klare altruistiske motiver. Imidlertid ser vi at mangelen på å fremme løsninger i Syria kan bety at de altruistiske motivene ikke er nok. Involveringen i Libya og Syria viser at krisen i Libya ga et handlingsrom basert på et sammenfall av amerikanske verdier og FNs verdier, et sammentreff som ikke kom igjen ved krisen i Syria.

Oppgaven konkluderer med at nasjonale interesser var den avgjørende faktoren for å ikke intervensjonere i Syria, og mangelen på nasjonale interesser gjorde det mulig for en intervensjon i Libya. Ved å sette kosmopolitisk og realistisk teori opp mot hverandre konkluderer oppgaven med at altruistiske motiver ikke er nok for å gjennomføre en humanitær intervensjon. Dette har blitt analysert sammen med Russlands og USAs handlinger i Sikkerhetsrådet. At de ikke kommer til enighet i Sikkerhetsrådet om en handlingsplan i Syria viser at R2P ikke har skapt en global konsensus om når, hvor og hvordan man intervensjonerer. Det vil imidlertid ikke si at den ikke er av betydning.

Debatten om humanitære intervensjoner er ikke ferdig. Forklaringene om hvorfor stater intervensjonerer er ikke løst og så lenge det oppstår humanitære kriser vil disse spørsmålene bli stilt. Denne oppgaven har gitt et bidrag til debatten og forskningsfeltet. For å kunne generalisere statlige handlinger må det inkluderes flere caser og variabler. En videre masteroppgave vil kunne for eksempel inkludere caser der USA har sterkere økonomisk og strategisk tilknytning. Det måtte også inkludert flere nasjoner i Sikkerhetsrådet, flere caser av humanitær intervensjon, og variabler som inkluderer en dypere forståelse av utenrikspolitikk og intern og ekstern legitimering.

Litteraturliste

Allison, Roy (2013). Russia and Syria: explaining alignment with a regime in crisis, *International Affairs* 89 (4): 795-823

Anderson, Lisa (1982) Libya and American Foreign Policy. *Middle East Journal* vol 36 (4), s.516-534.

Atlas, Pierre M. (2012). U.S. foreign policy and the Arab Spring: Balancing values and interests. *Digest of Middle East Studies* 21 (2), s. 353–385.

Bellamy, Alex J. (2014). From Tripoli to Damascus? Lesson learning and the implementation of the Responsibility to Protect. *International Politics* 51, s. 23–44.

Bellamy, Alex J. og Paul D. Williams (2012). Principles, politics, and prudence: Libya, the Responsibility to Protect, and the use of military force. *Global Governance* 18 (3), s. 273–297.

Bellamy, Alex J. og Paul D. Williams (2011). The new politics of protection? Côte d'Ivoire, Libya and the responsibility to protect. *International Affairs* 87 (4), s. 825–850.

Bellamy, Alex J. (2010). Humanitarian intervention, i Alan Collins (red.). *Contemporary Security Studies*, s. 289–305. 2. utg. New York: Oxford University Press

Bellamy AJ (2004) Motives, outcomes, intent and the legitimacy of humanitarian intervention. *Journal of Military Ethics*, vol 3:3, Taylor & Francis, London pp. 216–232

Buckley, Caitlin Alice (2012). Learning from Libya, Acting in Syria, *Journal of Strategic Security* 5 (2): 81-104.

Cronogue, Graham (2012) Responsibility to Protect: Syria The law, Politics, and Future of Humanitarian Intervention Post-Libya. *Journal of International Humanitarian Legal Studies*. Vol 3(1). 124-159.

Datta, Sujit (2014). Humanitarian military interventio in Kosovo and Libya: an assessment on

relevant theories of international relations. *European Scientific Journal*, vol 10 s.381)

Devetak, Richard (2007). Between Kant and Pufendorf: humanitarian intervention, statist anti-cosmopolitanism and critical international theory. *Review of International Studies* 33, s.151-174, British international Studies Association.

Dialla, Ada, Heraclides Alexis (2015) *Humanitarian Intervention in the long nineteenth century: Setting the precedent*. Manchester: Manchester University Press.

Evans, Gareth (2008). *The Responsibility to Protect – ending mass atrocity crimes once and for all*. Washington: Brookings Institution.

Evans, Gareth (2011) Interview: The R2P Balance Sheet after Libya, The Responsibility to Protect: Challenges & Opportunities in Light of the Libyan Intervention. *E-international relations*. Hentet fra: <http://www.e-ir.info/wp-content/uploads/R2P.pdf>

Farer, Thomas (2016). US Intervention in the Libyan Civil War. Dag Henriksen, Ann Karin Larsen (red.), *Political Rationale and International Consequences of the War in Libya*. S.3-23. Oxford: Oxford University Press

Fermann, Gunnar (2013) *Utenrikspolitikk og norsk krisehåndtering*. Oslo, Cappelen Damm akademisk

FN (2019, 26.03) Syria. Hentet fra: <https://www.fn.no/Konflikter/Syria>
[Lesedato: 03.04]

FN (2018, 28.09) Libya. Hentet fra: <https://www.fn.no/Konflikter/Libya>
[Lesedato: 03.04]

FN(2018, 06.12) FN-pakten. Hentet fra: <https://www.fn.no/Om-FN/Avtaler/FN-pakten>
[Lesedato: 05.05]

Garwood-Gowers, Andrew (2013). The responsibility to protect and the Arab Spring: Libya as the exception, Syria as the norm?. *UNSW Law Journal* 36 (2), s. 594–618.

Grieco, J, Ikenberry, G, Mastanduno, M (2015) *Introduction to International Relations: enduring questions and contemporary perspectives*. Storbritannia, Palgrave.

Hobson, Christopher (2016) Responding to Failure: The Responsibility to Protect after Libya. *Millenium - Journal for International Studies* vol 44 (3), s.433-454.

Hehir, Aidan (2013). The permanence of inconsistency – Libya, the Security Council, and the Responsibility to Protect. *International Security* 38 (1), s. 137–159.

Hehir, Aidan (2012). What can be done in response to the crisis in Syria? *E-International Relations*, 19. mars. Hentet fra <http://www.e-ir.info/2012/03/19/whatcan-be-done-in-response-to-the-crisis-in-syria/>

Henriksen, Dag, Larssen, Ann Karin (2016) *Political Rationale and International Consequences of the War in Libya*. Oxford University Press, Oxford, UK

Holzgrefe JL, Keohane RO (2003) *Humanitarian intervention: ethical, legal and political dilemmas*. Cambridge University Press, Cambridge, UK

ICISS (2001) The responsibility to protect. The report of the international commission on intervention and state sovereignty. International Development Research Center, Ottawa p. IX

Jakobsen, Peter Viggo (1996). National interest, humanitarianism or CNN: What triggers UN peace enforcement after the Cold War?. *Journal of Peace Research* 33 (2), s. 205–215

Katz, Mark N. (2012). Intervention vs non-intervention in Syria: Assessing costs and benefits for the West. *E-International Relations*, 4. september. Hentet fra: <https://www.e-ir.info/2012/09/04/intervention-vs-non-intervention-in-syria-assessing-costs-and-benefits-for-the-west/>

Keohane, Robert; Holzgrefe, J.L. (2003). *Humanitarian Intervention: Ethical, Legal, and Political Dilemmas*. Cambridge University Press.

King, Gary, Keohane, Robert, Verba, Sidney (1994) *Designing Social Inquiry: scientific intereference in Qualitative Research*. Princeton University Press

Krieg, Andreas (2013). *Motivations for humanitarian intervention: Theoretical and empirical considerations*. London: Springer.

Kuperman, Alan (2013) A Modern Humanitarian Intervention? Reassessing NATO's Libya Campaign. *International Security Volume 38*. The MIT Press.

Larsen, Ann Karin (2016) Russia. Dag Henriksen, Ann Karin Larsen (red.), *Political Rationale and International Consequences of the War in Libya*. S.67-85. Oxford: Oxford University Press

Moses, Jeremy (2013). Sovereignty as irresponsibility? A Realist critique of the Responsibility to Protect. *Review of International Studies*, 39 113-135.

Nye jr., Joseph S. (1999). Redefining the national interest. *Foreign Affairs* 78 (4), s. 22–35.

Nuruzzaman, Mohammed (2013). The “Responsibility to Protect” Doctrine: Revived in Libya, buried in Syria. *Insight Turkey*, vol.15 (2). S57-66.

Ringdal, Kristen (2018) *Enhet og mangfold: samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. Utgave 4. Fagbokforlaget

Sahin, Eray (2017). A Neo-Realist Case Study of UN-Authorized Humanitarian Interventions in the Post Cold War World.

Seybolt, Taylor B. (2008). *Humanitarian military intervention. The conditions for success and failure*. New York: Oxford University Press

Thakur, Ramesh (2013). R2P after Libya and Syria: Engaging emerging powers. *The Washington Quarterly* 36 (2), s. 61–76.

UN Security Council. Sixty-sixth year, 6498 meeting (S/PV.6498) tilgjengelig:

<https://undocs.org/pdf?symbol=en/S/PV.6498>

[Lesedato: 1.mai 2019]

UN Security Council. Sixty-seventh year, 6751 meeting (S/PV.6751) tilgjengelig:

<https://ahlbauer.files.wordpress.com/2012/04/s-pv-6751.pdf>

[Lesedato: 1.mai 2019]

UN Security Council Resolution 1970 (2011). Tilgjengelig:

[https://www.undocs.org/S/RES/1970%20\(2011\)](https://www.undocs.org/S/RES/1970%20(2011))

[Lesedato: 15.april 2019]

UN Security Council Resolution 1973 (2011). Tilgjengelig:

https://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2011_03/20110927_110311-UNSCR-1973.pdf

[Lesedato: 15.april 2019]

UN Security Council Resolution 2042 (2012). Tilgjengelig:

<https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Syria%20SRES%202042.pdf>

[Lesedato: 15.april 2019]

UN Security Council Resolution 2043 (2012). Tilgjengelig:

<https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Syria%20SRES%202043.pdf>

[Lesedato: 15.april 2019]

UN Security Council Draft Resolution. S/2011/612. Tilgjengelig:

<https://www.securitycouncilreport.org/un-documents/document/syria-s2011-612.php>

[Lesedato 15.april 2019)

Verwey, W.D. (1985) Humanitarian Intervention Under International Law, Netherlands *International Law Review*, Vol. 32, Issue 3), pp. 357–418.

Waltz, Kenneth. (1979). *Theory of International Politics*, Addison-Wesley. Pub. Co., Reading.

Waltz, Kenneth. (2001). *Man, the State, and War: A Theoretical Analysis*, Columbia Press, New York.

Waltz, Kenneth. (2004). Neorealism: Confusions and Criticisms, *Journal of Politics & Society*, Vol. 15, pp. 2-6.

Weiss, Thomas G. (2014). Military humanitarianism: Syria hasn't killed it. *The Washington Quarterly* 37, s. 7–20.

Wheeler, Nicholas J. (2000). *Saving strangers: Humanitarian intervention in international society*. New York: Oxford University Press.

Ziad, El-Khatib, Scales, David, Vearey Jo, Forsberg, Birger (2013). Syrian refugees, between rocky crisis in Syria and hard inaccessibility to healthcare services in Lebanon and Jordan. *Conflict and Health* 7(18).